



JAVASLATOK AZ ÚJ BÜNTETŐ TÖRVÉNYKÖNYV GYŰLÖLET-BŰNCSELEKMÉNYEKRE VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁSÁRA

2012. május 3.

I.	SZÖVEGPONTOSÍTÓ JAVASLATOK.....	3
a.	A „szexuális irányultság” kifejezés használata	3
b.	A védett csoportok felsorolásának egyszerűsítése	3
II.	GYŰLŐLET-BŰNCSELEKMÉNYKÉNT NEM ÉRTÉKELT ESETEK	5
1.	AZ ELŐÍTÉLETBŐL ELKÖVETETT RONGÁLÁS ÉRTÉKELÉSE.....	5
a.	Problémafelvetés	5
b.	Javaslat.....	6
2.	AZ ELŐÍTÉLETBŐL ELKÖVETETT ZAKLATÁS ÉRTÉKELÉSE.....	6
a.	Problémafelvetés	6
b.	Javaslat.....	7
3.	A GARÁZDA JELLEGŰ TÉNYÁLLÁS PONTOSÍTÁSÁNAK SZÜKSÉGESSÉGE.....	7
a.	Problémafelvetés	7
b.	Javaslat.....	8

I. SZÖVEGPONTOSÍTÓ JAVASLATOK

Az új Büntető Törvénykönyvről szóló T/6958 sz. törvényjavaslat¹ (a továbbiakban: Törvényjavaslat) a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó szabályozása tekintetében a jogalkalmazó számára való egyértelmű és a lehetőségekhez mérten egyszerű megfogalmazása, a hatóságok jogalkalmazási nehézségeken történő átsegítése, és a jogszabály hatékony alkalmazásának elősegítése érdekében néhány szövegpontosító jellegű változtatást javasolunk a Törvényjavaslat szövegében.

a. A „szexuális irányultság” kifejezés használata

A Törvényjavaslat a közösség tagja elleni erőszak (217. §) és a közösség elleni uszítás (332. §) tényállásokban a védett csoportok felsorolásánál a „nemi irányultság” kifejezést használja, amely helyett **a „szexuális irányultság” kifejezés alkalmazása indokolt.** A „szexuális irányultság” kifejezés ugyanis mind a magyar, mind a nemzetközi jogszabályok és jogi dokumentumok bevett szóhasználata. A magyar törvények közül a szexuális kisebbségek védelmével is foglalkozó, az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, valamint számos Alkotmánybírósági határozat [20/1999. (VI. 25.); 37/2002. (IX. 4.); 154/2008. (XII. 17.)] **is a „szexuális irányultság” terminológiát használja.**

A szövegezés változatlanul hagyása a jogalkalmazásban **további zavarokhoz vezethet. A szexuális irányultság és a nemi identitás fogalmainak elkülönítése már ma is sokszor gondot okoz a jogalkalmazók számára, egy harmadik kifejezés (a nemi irányultság) törvényszövegbe illesztése felesleges nehézségeket okozhat, amellett, hogy nem ez a bevett terminológia.**

b. A védett csoportok felsorolásának egyszerűsítése

A Törvényjavaslat jelenlegi szövegezésében a védett csoportok elkülönülten szerepelnek, noha azok között nincs hierarchia, indokolatlan a megkülönböztetés, és a kettéválasztás a jogalkalmazás szintjén kérdéseket vethet fel, zavart okozhat.

Ezért javasoljuk, hogy **a fogyatékoság, nemi identitás, szexuális irányultság védett tulajdonságok alapján formált csoportok megnevezése kerüljön egy mondatrészbe a többi, védett csoportot meghatározó, a nemzeti, etnikai, faji, vallási hovatartozásra vonatkozó kifejezésekkel.** Ez a változtatás a jogalkalmazó számára is egyértelművé teszi, hogy valamennyi védett tulajdonság egyenrangú és hasonlóképpen alkalmazandó. Az átalakítással a normaszöveg gördülékenyebbé válik, és egyértelműbb üzenetet közvetít a jogalkalmazók felé, ami különösen fontos a gyűlölet-bűncselekmények elleni fellépés hatékonyabbá tétele érdekében.

¹ www.parlament.hu/irom39/06958/06958.pdf.

Mindezek alapján a 217. § (1) és (2) bekezdése az alábbiak szerint szövegezendő:

217.§

(1) Aki **a lakosság egyes csoportjaira, így különösen nemzeti, etnikai, faji, vallási, illetve fogyatékoság, nemi identitás vagy szexuális irányultság szerinti csoportra** tekintettel [idegen vagyontárgy megsemmisítésével vagy megrongálásával kárt okoz, vagy olyan, kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy riadalmat keltsen, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.]

(2) Aki mást **a lakosság egyes csoportjaihoz, így különösen nemzeti, etnikai, faji, vallási, illetve fogyatékoság, nemi identitás vagy szexuális irányultság szerinti csoporthoz tartozása vagy vélt tartozása miatt** [bántalmaz, zaklat, illetve erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen, vagy eltűnjön, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.]

A szögletes zárójelben szereplő részeket az alábbiakban magyarázzuk, értelmezzük.

A normaszöveg következetessége miatt, a Btk.-val kapcsolatos korábbi kodifikációs munkának megfelelően **a változtatást az uszítás tényállásán (Törvényjavaslat 332.§) is át kell vezetni, tekintettel arra, hogy az uszítás (más nevén gyűlöletbeszéd) tág értelemben szintén gyűlölet-bűncselekmény, amely közösség tagja elleni erőszak tényállásával megfogalmazásában is rokon.** Ez technikai jellegű, de szükségszerű módosítás, amely a normaszöveg egyszerűsítésének irányába vezet.

332.§

Aki nagy nyilvánosság előtt

a) a magyar nemzet ellen,

b) a lakosság egyes csoportjai ellen, így különösen **nemzeti, etnikai, faji, vallási, illetve fogyatékoság, nemi identitás vagy szexuális irányultság** szerinti csoport ellen

gyűlöletre uszít, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

II. GYŰLÖLET-BŰNCSELEKMÉNYKÉNT NEM ÉRTÉKELT ESETEK

1. AZ ELŐÍTÉLETBŐL ELKÖVETETT RONGÁLÁS ÉRTÉKELÉSE

a. Problémafelvetés

A tapasztalatok szerint a jogszabályi hiányosságok miatt a jogalkalmazás nem képes arra, hogy értékelje az előítélet-motivációból elkövetett dolog elleni erőszakot, amely nem pusztán a károkozásra, hanem valójában – közvetetten – a védett csoporthoz tartozó személy vagy személyek ellen irányul. A hatályos Btk. és a Törvényjavaslat gyűlölet-bűncselekmény tényállása alapján az elkövetők felelősségre vonására csak elméleti lehetőség, a gyakorlatban ez nem történik meg. Például:

- 2010 márciusában a Dohány utcában a Széder-estet ünneplő zsidó vallású emberek ablakát kővel dobták be;
- 2011 áprilisában Gyöngyöspatán egy roma emberek által lakott ház ablakát dobták be kővel, amikor a településen szélsőséges csoportok voltak jelen;
- 2011 augusztusában a Magyarországi Muszlim Egyház parkolójában a bent imádkozók autóját gyújtották fel, illetve rongálták meg különböző módokon.

A rasszista, illetve antiszemita motívum mindegyik esetben egyértelmű volt, ugyanakkor a hatóságok ezt nem értékelték, a sértetti képviselőknek pedig nem sikerült elérniük, hogy a hatóság vizsgálja az előítélet-motivációt. A példákban említett cselekmények kétséget kizáróan személy(ek) ellen, megfélemlítésükre irányultak, a védett csoporthoz való tartozás miatt, tehát a közösség tagja elleni erőszak tényállásában meghatározott bántalmazás vagy kényszerítés kísérletét meg lehetett volna állapítani. A gyakorlatban ez azonban mégsem történik meg. A rongálásként elkövetett bűncselekményeket a hatóságok nem vizsgálják és szankcionálják azok súlya szerint, az elkövetők enyhébb büntetésre számíthatnak, mint amelyet cselekményük helyes minősítése esetén kapnának.

Az aktuális magyarországi szabályozás nem felel meg a nemzetközi ajánlásoknak sem. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) a gyűlölet-bűncselekmények kezelésére vonatkozó iránymutatásai² szerint az előítélet-motivált cselekmény elkövetője a célpontot valamely védett tulajdonsága miatt választja ki. A célpont lehet egy személy, csoport vagy vagyontárgy. Tehát a jognak nem kizárólag a személy elleni bűncselekményekkel szemben kell védelmet nyújtania, hanem a vagyon elleni cselekmények vonatkozásában is, így a védett csoporthoz vagy csoportok tagjához tartozó vagy ezekkel azonosított vagyontárgyakkal, ingatlanokkal (vallási szertartás épülete, üzlet, lakóház, stb.) kapcsolatban is.

A helyzet kezelése érdekében tehát a jogalkotónak be kell építenie a közösség tagja elleni erőszak tényállásába az előítélet-motivációból elkövetett vagyon elleni cselekmények büntethetőségét. A személyek ellen a vagyontárgyaik károsításával megvalósuló gyűlölet-bűncselekmény kérdése megoldásában természetesen sokat segítené egy olyan nyomozati protokoll, amely iránymutatást ad a

² www.osce.org/odihr/36426.

nyomozást végzők számára abban a tekintetben, hogy mely bűncselekmények esetén és milyen módon, milyen indikátorok alapján kell az előítélet-motívumot vizsgálni.

b. Javaslat

A fentiekben kifejtettek értelmében a rongálás esetében indokolt az előítélet-motívum kifejezett büntetőjogi értékelése. Az előítéletből elkövetett rongálás kifejezetten a Btk.-ba illesztése, annak a jogalkalmazó számára is világos formában történő megfogalmazása elősegíti a jogalkotó által preferált tetterányos büntetések alkalmazását is.

A Törvényjavaslat 217. §-ában meghatározott „közösség tagja elleni erőszak” tényállásán belül, az (1) bekezdésben – a garázda jellegű magatartás mellé – egyszerűen be lehet illeszteni az előítélet-motivációból a lakosság egyes csoportjai tagjára vagy vélt tagjára való tekintettel elkövetett rongálást is. A javaslat elfogadása esetén a hatásköri szabályok alapján a jogalkalmazó – így a városi rendőrkapitányság helyett a megyei állomány – szakszerűbb eljárására is számíthatunk.

217. §

(1) Aki a lakosság egyes csoportjaira, így különösen nemzeti, etnikai, faji, vallási, illetve fogyatékoság, nemi identitás vagy szexuális irányultság szerinti csoportra tekintettel **idegen vagyontárgy megsemmisítésével vagy megrongálásával kárt okoz**, vagy olyan, kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy riadalmat keltsen, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

2. AZ ELŐÍTÉLETBŐL ELKÖVETETT ZAKLATÁS ÉRTÉKELÉSE

a. Problémafelvetés

A személy elleni bűncselekmények között a legtöbbször elképzelhető az előítéletes motívummal történő elkövetés. A közösség tagja elleni erőszak tényállásában szabályozott elkövetési magatartások (bántalmazás, kényszerítés) mellett a tapasztalatok szerint a leggyakrabban a zaklatás esetében fordul elő előítéletes indíték.³ Ezt azonban sem a közösség tagja elleni erőszak, sem a zaklatás tényállása nem fedi le. Tehát azok, akik a zaklatást például rasszista vagy antiszemita indítékből követik el, a Btk. alapján ugyanúgy felelnek, mint akiknek nincs ilyen motivációja. Az indokolatlan egységesítést legfeljebb a bírói gyakorlat korrigálhatja. Ez azonban – csakúgy, mint a rongálásnál – nehézségekbe ütközhet, hiszen a nyomozás rendszerint nem terjed ki az indíték ilyen alapos vizsgálatára.

Közvetlen tapasztalataink alapján például Gyöngyöspatán több esetben történt előítéletes indítékú zaklatás: „Megöllek, te büdös cigány! A véretekkel lesz kifestve a házam.” E cselekményeket a Btk. hiányosságai miatt nem értékelte súlyának megfelelően a jogalkalmazó. A mai gyakorlat szerint közösség tagja elleni erőszak megállapítására csak akkor van lehetőség, ha a cselekmény megvalósítja a Törvényjavaslat 217. § (2) bekezdésének második fordulatát, azaz a kényszerítéses alakzatot, önmagában a

³ A testi sértést és az emberölést is több esetben előítélet-motivációból követik el, azonban e két tényállás tekintetében a jogalkalmazó rendszerint az előítélet-motívumot, mint aljas indokot értékeli. Ez valamelyest enyhíti a jogalkalmazási következetlenségeket.

zaklatás „nem áll meg”. Azonban tudomásunk szerint a kényszerítéses forma megállapítására sem volt még a jogalkalmazásban példa. Azaz a gyakorlatban a rongálással kapcsolatban felvázolt helyzet jellemző az előítéletből elkövetett zaklatások esetében is: a gyűlölet-bűncselekményként elkövetett zaklatást nem értékeli a jog, illetve a jogalkalmazó.

b. Javaslat

A fentiekben kifejtettek értelmében **a zaklatás esetében is indokolt az előítélet-motívum kifejezett büntetőjogi értékelése.**

Javasoljuk, hogy a zaklatás mint elkövetési magatartás kerüljön a közösség tagja elleni erőszak tényállásának (2) bekezdésébe. E megoldás egyértelmű, könnyen kezelhető és alkalmazható tényállást teremt a jogalkalmazó számára.

217.§

(2) Aki mást a lakosság egyes csoportjaihoz, így különösen nemzeti, etnikai, faji, vallási, illetve fogyatékoság, nemi identitás vagy szexuális irányultság szerinti csoporthoz tartozása vagy vélt tartozása miatt bántalmaz, **zaklat**, illetve erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen, vagy eltűnjön, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A törvény miniszteri indokolásában érdemes utalni arra, hogy a „zaklat” elkövetési magatartás alatt a Törvényjavaslat 223.§-ában szabályozott zaklatás különböző törvényi tényállásait kell érteni.

Ha a Btk.-ban e megoldást követjük, akkor a jelenlegi hatásköri szabályok szerint a megyei rendőr-főkapitányság fog nyomozni, így ugyancsak nagyobb körültekintésre és szakszerűsége lehet majd számítani.

3. A GARÁZDA JELLEGŰ TÉNYÁLLÁS PONTOSÍTÁSÁNAK SZÜKSÉGESSÉGE

a. Problémafelvetés

Az Országgyűlés a 2011 tavaszi gyöngyöspatai eseményekre (szélsőséges szervezetek a cigányságot megfélemlítő „járőrözése”) reagálva fogadta el⁴ a közösség tagja elleni erőszak bűncselekmény új formáját, amely tiltja a garázda jellegű gyűlölet-motivációjú magatartást.⁵ Tekintettel arra, hogy egyes konkrét személyek elleni súlyos, erőszakos vagy fenyegető cselekményeken túl a szélsőséges szervezetek tagjai jellemzően garázda jellegű magatartást tanúsítottak a roma származású lakosokkal szemben, e garázda jellegű gyűlölet-bűncselekmény tényállásának megalkotása indokolt volt.

A közösség tagja elleni erőszak tényállásába iktatott szövegezés ugyanakkor eltér a garázdaság „alaptényállásától”, mert utóbbi nem kívánja meg, hogy a kihívóan közösségellenes magatartás „mással szemben” valósuljon meg, tehát a „szimpla” garázdaságnak nincs konkrét sértettje. Ezzel szemben a gyűlölet-motivációból elkövetett garázda cselekmény megvalósulásához a jogalkotó megkívánja a konkrét sértettet,

⁴ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2011. évi XL. törvény.

⁵ „Aki mással szemben valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása miatt olyan, kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy riadalmat keltsen, büntettet követ el...”

hiszen úgy fogalmaz, hogy a közösség tagja elleni erőszak akkor valósul meg, ha a garázdaságot „mással szemben” követik el.

A Btk.-magyarázat szerint a garázda tevékenység megbotránkozás vagy riadalom keltésére alkalmas, vagyis a közönségben érzelmi elutasítást vált(hat) ki. Ebből következik, hogy a garázdaságnak jellemzően van ugyan „közönsége”, ám nem várja el a jogalkotó, hogy konkrét személy (sértett) ellen irányuljon a cselekmény. Ezt támasztja alá a BH2010. 177. is: „A megbotránkoztatás vagy riadalomkeltésre alkalmasság megállapíthatóságának nem feltétele mások tényleges jelenléte vagy észlelése, hanem elegendő annak akár távoli, de reális esélye is”.

A Btk. módosított szakaszának indokolásból is egyértelműen megállapítható, hogy a jogalkotó szándéka sem irányult arra, hogy a védett csoporthoz tartozás miatt elkövetett garázda jellegű cselekmények büntetethőségét leszűkítse a konkrét sértett ellen irányuló cselekményekre.

Mindezekkel szemben a gyakorlatban a gyűlölet-bűncselekmény garázdaság formáját, a jogszabályhely jelenlegi megfogalmazás miatt („mással szemben”), a jogalkalmazó rendszerint nem állapítja meg, nem indít eljárást. A Társaság a Szabadságjogokért által a gyöngyöspatai garázda jellegű cselekményekért tett feljelentések miatt indult több nyomozást azért szüntettek meg, mert a nyomozó hatóság nem tartotta megállapíthatónak, hogy a magatartások konkrét személy ellen irányultak volna.

Ezt a tényállástípust a Törvényjavaslat – feltehetően jelen dokumentumot is elkészítő civil szervezetek javaslatát is figyelembe véve – igyekszik javítani, azonban a jogalkalmazói nehézséget nem sikerül teljesen kiküszöbölnie, hiszen – ugyan a „mással szemben” fordulat kiesik – a tényállásban a „más” mint konkrét sértettre utaló tényálláselem bent marad, így tartani lehet attól, hogy a jogalkalmazó továbbra is pusztán konkrét sértett esetében állapítja majd meg a gyűlölet-bűncselekmény garázda formájának megvalósulását. Ennek következtében a jogalkotó ismét csak nem a megfelelő cselekmény miatt vonná felelősségre az elkövetőt.

A megfelelő jogkövetkezmények alkalmazása érdekében a gyűlölet-bűncselekmény garázda elkövetési formájának pontos törvényi megfogalmazására van szükség.

b. Javaslat

Fentiek miatt a 217.§ (1) bekezdést az alábbiak szerint javasoljuk megfogalmazni:

217. §

(1) Aki a lakosság egyes csoportjaira, így különösen nemzeti, etnikai, faji, vallási, illetve fogyatékoság, nemi identitás vagy szexuális irányultság szerinti **csoportra tekintettel** idegen vagyontárgy megsemmisítésével vagy megrongálásával kárt okoz, vagy olyan, **kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy riadalmat keltsen**, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

E jogszabálysöveg alkalmazása esetén a 2011. évi módosítás valóban érvényre juthatna a gyakorlatban, a védett csoport tagjai vonatkozásában garázda magatartásokat hatékonyan szankcionálhatná a jogalkalmazó.